

סדר נזיקין | מסכת בבא בתרא קל"ג-קל"ט
פרשת בהעלותך | י"ט ט"ז בסיון (10-4 ליוני)

דף קל"ג: מרגלית, דג והקדש

אב יכול לתת לפני מותו במתנה את כל נכסיו לאדם זר וכך לנשל את בניו מן הירושה. במשנה בדף זה נאמר כי אין ראוי לנהוג כך אלא על האב להותיר את נכסיו כירושה לבניו כמצות התורה. בהקשר לבנושא הזה מספר לנו התלמוד את המקרה הבא: לתנא יוסף בן יועזר היה בן שלא נהג כשורה. עמד יוסף בן יועזר והקדיש כלי מלא דינרי זהב שהיה ברשותו לבית המקדש כדי שבענו לא יירשנו. לוימים עמד הבן ונשא לאישה בת של אדם שעבד בבית המקדש ונאי בהכנת קישוטי מלכות. לאחר זמן ילדה אשתו והוא החליט לקנות לה דג לכבוד המאורע. בעת נשפתח את הדג הוא מצא בתוכו מרגלית יקרה. אמרה לו האישה: "אל תמכור את המרגלית לעושי המלאכה של המקדש, שהם אינם יראי שמים ועלולים לרמות אותך במחירה. לך לגדרי ההקדש והצע להם לקנות את המרגלית". כשבא אצל הגזברים אמר לו: "שניה של המרגלית 13 כלים מלאים דינרי זהב, אבל דע לך שברשות הקדש יש כרגע רק שבעה כלים". אמר הבן: "אטול שבעה והעודף יהיה להקדש". יש אומרים כי לכסוף כך נהג הבן בזכות פעולתו של האב, שהקדיש כלי מלא דינרי זהב לבית המקדש.

דף קל"ד: תלמידיו של הלל הזקן

התלמוד מספר על תלמידיו של התנא הלל הזקן, שהיו עמלים בתורה והיו צדיקים גדולים. שמונים תלמידים היו להלל הזקן והתלמוד אומר שבעולם מעלתם בהכמה וצדיקות טובות, הגדולים שבהם היו ראויים שתשרה עליהם שכינה כמשה רבנו, והקטנים שבהם היו ראויים להעמיד את השמש, כפי שעשה יהושע בן נון בעת שנלחם בפנענים. התלמיד הגדול מכולם היה יונתן בן עוזיאל והקטן שבהם רבן יוחנן בן זכאי. רבן יוחנן בן זכאי היה מגיע הראשון לבית המדרש בבוקר, והיה האחרון שעזב את בית המדרש, הוא מעולם לא ישב והתבטל, אלא למד בשקידה, וחרז ולמד על דברי התורה עד שזכה לדעת את כל התורה, וכן מה דורשים ומה לומדים מכל מילה ומכל אות מיותרות הפתובות בתורה. על יונתן בן עוזיאל מסופר שקשהיה עוסק בתורה, התעלה לדרגות גבוהות של קדושה, עד שעופות שהיו פורחים מעליו היו נשרפים.

מן התלמוד

סדר נזיקין,
מסכת בבא בתרא, דף קל"ד

א

הלכתא - הלכה
מתניתין - משנתנו

"אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי, שלא הניח מקרא ומשנה... דבר גדול ודבר קטן. דבר גדול - מעשה מרכבה, ודבר קטן - הוויית דאביי ורבא".

הסבר: רבן יוחנן בן זכאי היה בקיא בכל התורה, הן בדברים גדולים, כמו סודות התורה הנקראים "מעשה מרכבה", והן בדיונים ההלכתיים כמו אלה שבהם עסקו אביי ורבא.

★ | מן ההיסטוריה

מבצע "מרכבות האלים"

מבצע "מרכבות האלים" בוצע על ידי לוחמי סיירת צנחנים וסיירת יעל בתאריך ז' אייר תשנ"ז (14.5.1997). מטרת המבצע היתה למלכד ציר תנועה בדרום לבנון, שממנו נעשתה פעילות עוינת של מחבלים. על הכוח פיקד רס"ן מוטי ברוך, מפקד הסיירת. כוח המבצע נחלק לשניים - כוח שימלכד את הציר, וכוח תצפית שידווח על תנועה חשודה ויפעיל את המטענים. לאחר מלכוד הציר נפתחה אש לעבר חיילי הסיירת, ובקרב שהתפתח נהרגו שלושה לוחמים ונפצעו שישה, ביניהם מפקד הסיירת. הכוח חולץ לשטח ישראל באמצעות מסוק ינשוף. כמה שבועות לאחר המבצע, פוצץ רכב המחבלים שנע על הציר הממלכד, ונהרגו 4 מחבלים, בהם בכיר בחיזבאללה, ובכך הושגה מטרת המבצע.

דף קל"ה: תוקפו של השטר

לפני תשעים וחמש שנה חי בירושלים יהודי בשם רבי זלמן, שהיה ידוע כעני מרוד. באחד הימים התעשר רבי זלמן בכת אחת בעושר עצום, וכך היה הסיפור: ביום שני בבוקר דפק אצלו בדלת פקיד הדואר הטורקי ומסר בידו מברק שהגיע מסלונים. רבי זלמן פתח את המברק והתחיל לקרוא: "מזל טוב! כעת אתה עשיר גדול! אתמול בערב נפטר יעקב זלוטקי, דודו הזקן של אביך, וכידוע הוא היה ערירי ואתה יורשו היחיד". אחרי שעה וחצי הגיע מברק נוסף שבו נאמר: "סליחה, מצטערים, אך אינך היורש!". עשרים דקות אחר כך הגיע מברק שלישי שבו נאמר: "שוב מצטערים. אתה כן היורש!" מה אירע?

ובכן, בעת שהחברה קדישא טיפלו ביעקב זלוטקי הם מצאו שטר קשור לרגלו ובו נאמר שהוא מוריש את כל נכסיו לאחד מבני העיר סלונים. כתוצאה מכך שלחו לרבי זלמן את המברק השני המודיע על ביטול הירושה. אלא שכשהרב שמע מהסיפור הוא הכריז **שהשטר אינו תקף**, מפני שבדרך זה בתלמוד נאמר שבאופן כזה מניחים שהנפטר התכוון לעשות את הקניין באמצעות השטר, **ומאחר שהשטר לא הגיע לידי הקונה בחי' המקנה - אין השטר שוה מאומה**.

דף קל"ו: "קנין הגוף" ו"קנין פרות"

אנו יודעים שבעל שדה יכול למכור אותו לאחר והשדה נהיה שייך לקונה לחלוטין. בדרך זה לומדים שיש **קנין חלקי הנקרא "קנין פרות"**. **אדם יכול למכור לחברו זכות בשדה לקבל את הפרות שיגדלו בו בתקופה מסוימת**. למשל: **ראובן מוכר לשמעון את הקרקע, כדי שכל הפרות שיגדלו בשדה בשש השנים הבאות יהיו שייכים לשמעון**. הוא מוכר את השדה רק **בשביל הפרות**. אחרי המכירה לראובן יש בשדה **"קנין הגוף"**, כי גוף השדה קנוי לראובן, ואילו לשמעון יש בשדה **"קנין פרות"**, כי הפרות של השדה קנויים לו.

כל מי שמביא ביכורים אומר את הפסוק מספר דברים, פרק כ"ו: "ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי". האם שמעון יכול לומר פסוק זה? אומר ריש לקיש: לא! כי הקרקע אינה שייכת לשמעון אלא לראובן. ריש לקיש אומר כך מפני שהוא סובר **שבעל קנין הפרות אינו נחשב בעל הנכס העיקרי**, אבל יש אמוראים החולקים בדרך.

דף קל"ז: "מתנה על מנת להחזיר"

ביום הראשון של חג הסוכות, הגיע אורח לבית הכנסת וסיפר שארבעת המינים שלו אבדו ולכן ביקש ממשה שיתן לו במתנה את ארבעת המינים שלו כדי לקיים בהם את המצוה, ואחר כך הוא יתן לו אותם בחזרה במתנה.

מתולדותיו | 1

סרן ערן שמיר

(תשל"ה-תשנ"ז, 1974-1997)

סרן ערן שמיר ז"ל היה קצין בסיירת הצנחנים. ערן נולד וגדל במזכרת בתיה, התחנך על ערכי היהדות ואהבת העם והארץ, ואהב לטייל בטבע ולהכיר את ההיסטוריה של המקומות. לפני גיוסו שימש כשנה כמדריך של החברה להגנת הטבע בבית ספר שדה "קשת יהונתן" ברמת הגולן. ערן התגייס לסיירת הצנחנים, יצא לקורס קצינים וקיבל את הפיקוד על צוות צעיר. הוא שירת בדרום לבנון ותפקידו האחרון היה סגן מפקד הסיירת. **במהלך מבצע "מרכבות האלים", לאחר פציעתו של מפקד הכוח, לקח ערן את הפיקוד והחל להוביל את הכוח בחזרה לארץ. בדרך נתקלו בחוליית מחבלים נוספת וערן נפל בקרב.** מפעלי הנצחה רבים הוקמו לזכרו, ביניהם "מעלה ערן" ו"מצפה ערן" ביישוב קשת ברמת הגולן.

סרן ערן שמיר
(מדינת ישראל,
משרד הביטחון)

תלמוד ישראלי

הדף היומי לילדים

♥ | על המפה

מזכרת בתיה

מזכרת בתיה היא מועצה מקומית במחוז המרכז בישראל. המושבה הוקמה בשנת תרמ"ג (1883), והיתה המושבה הראשונה בארץ שהוקמה בידי הברון רוטשילד. היוזמה להקמת המושבה היתה של הרב שמואל מוהליבר, שגייס לשם כך את הברון. ראשוני המתיישבים היו קבוצה של איכרים יהודים שעלו מרוסיה. מכיוון שהטורקים אסרו על הקמת בתי מגורים, הוקמו במושבה מבני אבן דו-קומתיים, שהקומה הראשונה שלהם שימשה כרפת והשנייה כמקום מגורים. בתחילה נקראה המושבה "עקרון", ומאוחר יותר שינה הברון את שמה ל"מזכרת בתיה" על שם אמו. מזכרת בתיה הוכרזה כמועצה מקומית בשנת תשי"ב (1952). כיום גרים בה כ-11,000 תושבים.

בית הכנסת המרכזי במושבה מזכרת בתיה
(מיכאלי, Wikipedia)

מדוע הוא רצה לקבל אותם במתנה? כי **ביום הראשון של חג הסוכות אי אפשר לקיים מצות ארבעת המינים אם הם אינם שיכים למקום המצוה**. למשל, מי ששואל אתרוג מחברו, אינו יכול לצאת בו ידי חובת המצוה. משה אמנם חשש מעט שמא אחרי שהוא יתן לאורח את ארבעת המינים במתנה, הוא לא יחזיר לו אותם, אף חברו אחרון נתן לו פתרון מן התלמוד: **תן לו את ארבעת המינים בתורת "מתנה על מנת להחזיר"**. **דהינו - תן לו אותם במתנה, בתנאי שהוא יחזיר לך אותם**, ואם הוא לא יחזיר לך אותם, יתברר שהוא מעולם לא קיבל אותם מקר במתנה והוא יגלה שהוא לא קיים את מצות ארבעת המינים.

♦ דף קל"ח: נכסים משועבדים ונכסים בני חורין

פעמים אחדות למדנו שנכסים של הלווה משתעבדים למלוה, ויש לו זכות לפרוע מהם את חובו, ובתנאים מסוימים, גם אם הלווה מכר את הנכסים, המלוה זכאי לגבות אותם מן הקונה.

בקשר לך יש לדעת הלכה חשובה הקובעת: **"אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין"** - נכסים בני חורין הם נכסים שביד הלווה, שלא מכר אותם, ולכן כל עוד ניתן לגבות מן הלווה עצמו - אי אפשר לגבות נכסים שקנו אנשים מיד הלווה.

אם אין ביד הלווה נכסים כלל, ומתברר שהוא מכר נכסים משועבדים לשני לקוחות - ממי יגבו את החוב? התשובה היא **שאם הוא מכר אותם באותו יום - יגבו משניהם בשוה. אולם, אם הוא מכר אותם בזה אחר זה, גובים מן האחרון תחילה**. רק אם אין בנכס האחרון מספיק כסף כדי לפרוע את כל החוב - גובים גם מן הראשון.

♦ דף קל"ט: יורשים קטנים ויורשים גדולים

התלמוד בדרך זה מלמדנו כמה הלכות לגבי חלוקת ירושה בין כמה בנים, **כדי למנוע מצב שחלק מהבנים יקבלו פחות מן המגיע להם מצד הדין**.

אם היו בין היורשים בנים גדולים וקטנים, ועוד לפני שחלקו את הנכסים רוצים לקבוע שכל אחד יקח **הוצאות הלבשה** מן הנכסים, רשאים הבנים הקטנים למנוע זאת, מפני שהוצאות לבוש של קטנים פחותות מהוצאות הגדולים, ואין זה מן הצדק שהגדולים יקבלו יותר.

התלמוד מלמדנו שאם היו כמה בנים שהתחתנו בחיי אביהם, והוא נתן להם סכום מסוים להוצאות החתונה, ועכשיו אחרי שמת האב טוענים יתר הבנים שכבוא זמנם להתחתן מגיע גם להם סכום דומה מן הירושה, **אין הם צודקים, אלא מה שנתן האב בחייו - נתן, ומי שלא קיבל - הפסיד**.

שאלת השבוע

התשובה לשאלה נמצאת בעלון זה

א. מהם נכסים משועבדים ומהם נכסים בני חורין?

ב. מהם "קנין הגוף" ו"קנין פרות"?

ג. אדם שאין לו בחג הראשון של סוכות ארבעת המינים - באיזה אופן יכול לקחת מחברו את ארבעת המינים וליטול אותם?

את התשובה יש לשלוח במייל לכתובת:
talmudisraeli@medison.co.il

בין הפותרים נכונה תיערך הגרלה שבועית* והזוכה בה יזכה בטאבלט איכותי או בסט ספרים של התלמוד הישראלי (לפי בחירתכם).

הודעות ישלחו לזוכים במייל ושמותיהם יפורסמו בדף הפייסבוק של התלמוד הישראלי.
*בפיקוח רואה חשבון

דמויות השנה בחמ"ד

המפתחות לקבר רחל

לאחר שחרור ירושלים במלחמת ששת הימים, היעד הבא היה שחרור חברון וקבר רחל. הרב שלמה גורן רצה להגיע לקבר רחל ולהתפלל בו. מכיוון שבעבר כבר התפלל במקום הוא הצליח לאתר את מקום הקבר במהירות. כשהגיע לשם ראה שהשערים סגורים בשרשרת ברזל גדולה, ויחד עם נהגו השתמשו בפלייר כדי לשבור את השרשרת והמנעולים. לאחר שנכנסו גילו שהחדר הפנימי, שבו נמצא הקבר, סגור ונעול, ולא ידעו היכן המפתח ואיך ייכנסו. לפתע שמע הרב מכה על הכביש, וכשהסתכל ראה שהמפתח נמצא שם. התברר שהשמש הערבי שגר במקום רצה לסייע להם להיכנס, והשליך לעברם את המפתח. בדיוק בחצות הלילה נכנס הרב לקבר והתפלל בו בהתרגשות רבה.

דבר תורה לשולחן שבת

בסוף פרשת "בהעלותך" מסופר על כך שמרים ואהרן דיברו לשון הרע על משה, בגלל האישה הכושית אשר לקח: **"וַתְּדַבֵּר מְרִים וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁהָ עַל אֲדֹת הָאִשָּׁה הַכּוּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כְּשִׁית לָקַח"**. שאלו על כך חז"ל: **"מִי הִיטָה אוֹתָהּ אִשָּׁה? עַל מָה בַּעֲצָם דִּיבְרוּ מְרִים וְאַהֲרֹן, וּמִדּוּעַ נִעְנְשׁוּ עַל כֵּךְ?"** לפי חלק מהמפרשים **אוֹתָהּ אִשָּׁה הִיא צִיפּוּרָה**, אשתו של משה, אותה עזב משה על פי הוראת ה', ועל כך דיברו מרים ואהרן. מפרשים אחרים אומרים שזוהי **אִשָּׁה חֲדָשָׁה שִׁמְשָׁה לָקַח לַעֲצֻמוֹ**, ומרים ואהרן חשבו שאין זה ראוי שיהיו למשה שתי נשים. למרות כוונתם הטובה העניש אותם ה' על כך: **"וַיֹּחַר אַף ה' בָּם וַיִּלֶּךְ, וַהֲעֵנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וַהֲנָה מְרִים מְצִרְעַת כְּשֶׁלֶג וַיִּפֹּן אֶהָרֹן אֶל מְרִים וַהֲנָה מְצִרְעַת"**. הלכה שביקשה התורה שנלמד מהסיפור הזה הוא עד כמה חמור חטא לשון הרע.

מצאו שישה שמות של מקומות, אנשים ואירועים המופיעים בעלון ומסתתרים בסיפור הבא:

החייילים הרומאים חזרו משדה הקרב על מרכבות. "האילים לא עזרו לנו הפעם" אמר יוליאנוס. "המפקד שלנו נהרג בתחילת הקרב מפגיעת קשת". "יהונתן, הלוחם הישראלי, הוא זה שפגע בו", אמר אלבינוס. "לפחות הצלחתי לקחת כמה קסדות למזכרת. בתי, השפחה שלי, תצחצח אותן". "אני לא לוקח מזכרות מהקרב", אמר יוליאנוס. "אצלי זה עקרון". "טוב, בוא ניסע כבר", אמר אלבינוס. "למה אתה מצפה? הלוחם ערן עלול לתקוף אותנו בכל רגע". "אני פחות חושש מערן. שמיר מדאיג אותי יותר", אמר יוליאנוס. והם המשיכו לנסוע בזהירות כשהם פוקחים עין מפני התקפה יהודית.

_____ 1.	_____ 4.
_____ 2.	_____ 5.
_____ 3.	_____ 6.

תעודת זהות - תלמוד ישראלי

"תלמוד ישראלי" הינו פרויקט חינוכי וקהילתי, הבא להנגיש את התלמוד לעולם של ילדים, נוער ומבוגרים.

הפרויקט כולל: שבועה כרכים על פי סדר הדף היומי, עלונים שבועיים המופצים בכ-20 אלף עותקים, עלונים ייחודיים לחגים המופצים בכ-200 אלף עותקים, דף פייסבוק f פעיל ובו יותר מ-20,000 חברים ו-60 סרטונים הממחיזים סוגיות יסוד תלמודיות בערוץ youtube. כל אלו הם בסיס למגוון רחב ועשיר של לימוד ופעילויות חינוכיות, חברתיות וקהילתיות בבית, בבית הספר ובקהילה ברחבי ישראל ובעולם, גם בשפה האנגלית והגרמנית.

תלמוד ישראלי. מחברים דורות - מפגישים עולמות

